

Hradec jsou Králové a Královny

už 800 let

ZLOČINY VELKÉHO HRADCE

KNIHOVNA MĚSTA HRADCE KRÁLOVÉ

VÁS VÍTÁ

NA STARTU DOBRODRUŽNÉ MĚSTSKÉ HRY

K M H K
Knihovna města Hradce Králové

 **Hradec
Králové**

pořádá Knihovna města Hradce Králové
hk800.cz

ÚVOD HRY

Jak hrát?

Trasa venkovní hry je vyznačena na mapce, která je součástí brožurky. Začíná před radnicí na Velkém náměstí a končí u mostu přes Labe, tzv. Železnáku.

Cestou vás čeká několik zastavení, která přibližují historii zločinů na území historického Hradce Králové přibližně od 17. do počátku 20. století.

Odpovědi zapisujte do křížovky, která je součástí brožurky.

Vyluštěnou tajenku můžete posílat na e-mail infostredisko@knihovnahk.cz nebo osobně sdělit v referenčním centru knihovny ve Wonkové ulici.

Ze všech účastníků hry vylosujeme v týdnu od 8. 12. 2025 tři výherce, kteří získají ceny.

Hodně štěstí!

ZLOČINY VELKÉHO HRADCE (brožurka k městské hře)

Texty: Michaela Voborníková
Redakce: Iva Košťálová, Petra Landsmannová
Grafická úprava: Jan Košek

Fotografie/obrázky: Státní okresní archiv Hradec Králové

Tisk: Garamon, s. r. o.
Náklad: 1 000 ks

S finanční podporou Statutárního města Hradec Králové
vydala Knihovna města Hradce Králové v roce 2025
k příležitosti 800. výročí první písemné zmínky o Hradci Králové jako o městě.

I. RADNICE - POČÁTKY HRDELNÍHO PRÁVA

Historická budova radnice byla nejen sídlem městské rady a samosprávy, ale i centrem soudnictví. Městská soudní rada v čele s rychtářem řešila majetkové i kriminální případy. Rozsudky pak byly obvykle vyhlašovány z balkonu historické radnice před početným davem zvědavců. Když byl r. 1783 úřad rychtáře zrušen, jeho pravomoci převzal magistrát města se zaměstnanci, kteří museli mít právnické vzdělání.

Kuriózní je, že samotná radnice se stala terčem loupeží. A to hned dvakrát. Jednou byl zloděj přistižen, jak se schovává v kamnech. Když celý černý od sazí vylezl, lidé poznali známého hradeckého měšťana.

Jeho příjmení, které se dozvíte v další části trasy, si zapíšte do křížovky.

2. RADNICE - KLEC HANBY

Od r. 1555 stávala před radnicí tzv. klec hanby. Masivní uzamykatelná železná klec byla trestem pro nepočetné ženy, prostitutky a občany města, kteří se dopustili cizoložství.

Stejně jako pranýře stávaly klece hanby na veřejných místech, aby byl trest ještě více potupný.

Z r. 1692 je dochovaný případ Anny Voženílkové, která byla v kleci každý den trestána po dobu dvou týdnů za smilstvo.

Cizoložstvím se provinil i vnuk váženého erbovního měšťana Martina Cejpa, který jako tehdejší starosta nebolí primas nechal postavit Bílou věž. Jan Cejp z Peclinovce měl v 17. století románek s vdanou Dorotou Procházkovou, jenže je po nějaké době usvědčili sousedé, manželé Hynkovi, a jejich děvečky. Podle dochovaného svědectví Dorota manžele Hynkovi prosila, aby o ní neříkali jejímu manželovi, a jako úplatek použila pět loktů plátna.

Klec hanby v Kežmaroku.

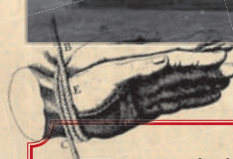
Bohatí měšťané vlastnili výstavní domy, někdy přímo paláce. Cejповé z Peclinovce měli už od r. 1532 takový dům na rohu Malého náměstí a Dlouhé ulice, jehož čp. je 127. Jeho celý název si zapíšte do křížovky.

3. MOROVÝ SLOUP - PRANÝŘ

Původní dřevěný pranýř stával v Hradci už kolem r. 1418. Když o století později shořel, městská rada nechala postavit pranýř kamenný. Ten stával na místě dnešního morového sloupu od r. 1584. Pranýře bývaly v každém větším městě a představovaly symbol práva a soudnictví. Schválně byly stavěny na frekventovaných místech, aby byla odsouzencova hanba co největší. Zároveň byly odstrašujícím příkladem pro ostatní – trest na pranýři se rovnal sociálnímu vyloučení, opovržení a veřejné ostudě. Odsouzenci byli na pranýři hodiny i dny a diváci na ně mohli pokřikovat, něco po nich házet nebo je třeba „jen“ šimrat peříčkem v uchu či pod nosem.

Pranýřem se trestala středně těžká provinění, jakými byly např. drobnější krádeže, podvody, nevěra, krivopřísežnictví či rouhání.

V r. 1715 byl pranýř odstraněn kvůli budování morového sloupu a u radnice byl postaven nový menší pranýř. Jeho stavba ale představovala společenský problém. Řemeslníci se nechtěli „pošpinit“ stavbou místa hanby, proto se přistoupilo ke kompromisu – každý z nich položil jeden kámen, včetně mistra.

Na morovém sloupu, na straně naproti Novému Adalbertinu, je latinský nápis vyjadřující ochranu a požehnání pro králové-hradecký lid. V prvním slově se dvakrát opakuje jedno písmeno. Slovo doplňte do křížovky.

4. DLOUHÁ ULICE - REZIDENCE ŠATLAVA - VĚZNICE

Klasicistní budova stojí na místech domů čp. 101, 102 a 103, které byly zbořeny a v letech 1858–1859 nahrazeny nově postavenou dvoupatrovou věznicí se šibenicí na dvoře. Věznice měla 12 cel, v nichž byly dřevěné palandy a litinová kamna. Zadní část vězení hlídal strážný z tzv. wachcimry = arkýře, odkud měl dobrý výhled na okna jednotlivých cel.

Posledním popraveným trestancem v Hradci Králové byl tulák Jan Jaroš. Dne 21. září 1901 v lese u novoměstského údolí Peklo zavraždil patnáctiletou švadlenu Marii Suchánkovou z Lipí u Náchoda. Mrtvolu poté rozsekal, část spálil na ohništi a část vhodil do řeky Metuje.

Poprava se konala na dvoře věznice v srpnu 1902 a provedl ji pražský kat Leopold Wohlschläger. Poprava vzbudila nebývalý zájem veřejnosti, hradecký soud dokonce vydal leták s informacemi o rozsudku a popravě s obrázkem Jaroše a postavené šibenice.

Někteří z přihlížejících chtěli získat „pro štěstí“ a na památku alespoň třísku ze šibenice nebo kousek provazu, na němž byl Jaroš oběšen.

Poprava v Král. Hradci.
(Od zvláštního zpravodaje „Nár. Listů“).
V Král. Hradci 19. srpna.

To, co bylo nám možno večera ráno toliko napověděti, nabylo dnes forem určitých a konkrétních: 45letému vrahu 15leté Marie Suchánkové, tuláku Janu Jarošovi ohlášeno — jak již jsme oznámili — že zejtra o 6. hodině ranní skončí život jeho rukou katovou a že tak učiněno bude svátské spravedlnosti zádnost . . .

Ke zprávám dosavadním dodáváme:

Sotva že zaslechl Jaroš slova, jmuž osud jeho zpečetěn, rozčilli se nadohýej. Mžouravá, husím obočím ohrotila jeho očka zasvítla pojednou leskem divé zášti a nenávisti. Pravý příval hrozných kleteb a nadávek zpustil se z úst zločincových. Marné bylo napominání a chláholení: Jaroš vedl svou a sypavý bias jeho rozčelal se chodbou, když ho seslená eskorta uváděla do přizemní cely, v níž vrahovi bude nyní ztráviti poslední, sečené již okamžiky života.

Na zatknutí Jaroše měli zásluhy čtyři strážmířtři. Křestní jméno strážmířtra Povondry naleznete v kalendáři 24. června. Zapište si ho do křížovky.

Nyní projděte Úzkou ulicí, kdysi zvanou Šatlavní, zpět na Velké náměstí.

5. ULICE NA KROPÁČCE - VĚŽ KROPÁČKA

Za původním domkem hradeckého měšťana a purkmistra Jana Kropáče, mezi hostincem U Zlatého beránka a kostelem Nanebevzetí Panny Marie, stávala věž Kropáčka. Kromě toho, že sloužila jako zásobárna vody, byla v jejím sklepení jedna z městských věznic. Byli sem zavíráni vězni, kteří se dopustili drobnějších přestupků. Sousední Kropáčův domek byl později také přestavěn na vězení. Kropáčka v průběhu dalších let sloužila i jako nemocnice pro prostitutky nebo polepšovací ústav pro lehkovážné ženy.

Věž měla pět pater a byla na ní připevněna deska s písmenem G, které symbolizovalo znak města.

Dnešní rohový dům U Beránka, který stojí na místě původního hostince U Zlatého beránka, má na vrcholu štítu kruhovou aureolu s latinským nápisem a dříve i s plastikou beránka. Nápis si zapíšte do křížovky.

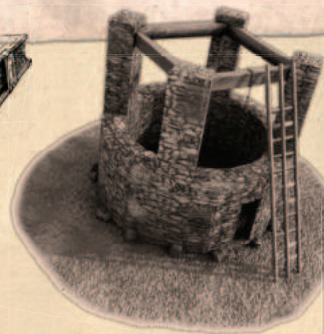

7. DŮM ČP. 17 - RODNÝ DŮM ANTONÍNA HUDLIVAŇKA

V tomto domě se r. 1813 narodil krejčovský tovaryš Antonín (někdy také Adolf) Hudlivaněk. Osmadvacetiletý mladík, ve společnosti oblíbený, se stal posledním popraveným na popravišti mimo město. Pravděpodobně nešťastnou náhodou zabil mladé děvče, které neslo snídani dělníkům na poli. Hudlivaněk se vracel rozjařený z víkendové zábavy a dívku chtěl políbit. Nešikovně ji zatahal za pentle na čepci, které se jí utáhly kolem krku a udusily ji. Zpanikařil a místo, aby pentle uvolnil, začal utíkat. Hudlivaněk byl odsouzený k trestu smrti, což vyvolalo všeobecné pobouření, protože lidé věřili, že zabití bylo neúmyslné. Hudlivaněk byl oběšen 7. září 1841 na šibenici, která stávala při cestě na Nový Hradec Králové, u odbočky ke Třebši.

Popravě přihlížel velký dav lidí. Dobové svědectví vypráví, že „stromy v blízkosti šibenice byly lidmi jako obaleny. Také matka moje (tehdy ovšem ještě svobodná) popravě přihlížela, držíc se vysoko na stromě. (...) Lidé na stromech křičeli, rozčileně gestikulovali, takže stromy se chvěly jako při větru.“

16. Ach nastogte dne čtvrtého
Septemburu řečeného, a to
roku běžícího čtyřcety a prv-
ního gest, lessenj wystawene,
smrti ortel přečten byl, aby ch za
ogj wynu, prowarzem odpra-
ven byl.

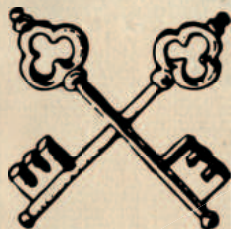
Paradoxní je, že popravu provedl kat Hudlivaněk, který byl Antonínovým strýcem. O celém případě vznikla dokonce populární kramářská píseň. V její 16. sloce je zmíněn nástroj, kterým byl Antonín Hudlivaněk popraven. Jeho název si запиšte do křížovky.

8. MALÉ NÁMĚSTÍ Č. 14 - DŮM SOUDNÍHO RADY LVA KLAUDYHO

Stojíte před domem soudního rady Lva Klaudyho. Klaudy byl ve městě váženým a oblíbeným občanem. Muž v nejlepších letech chodil vždy elegantně upraven a byl bratrem bývalého pražského primátora Karla Klaudyho. Do historie města se však více zapsal svou smrtí.

Dopoledne 2. června 1878 došlo v prostorách věznice k vraždě. Na inspekci zde byli Lev Klaudy a prezident soudu Kobrč. Při procházení cel se na Klaudyho vrhl odsouzený Karel Zdobinský a způsobil mu bodná zranění v oblasti břicha. Rada Klaudy svým zraněním druhý den podlehl. Karel Zdobinský, který si původně odpykával pětiletý trest za krádež, byl odsouzen k trestu smrti oběšením.

Věznice, arest, šatlava... Jakým dalším slovem nazýváme místo, kde jsou zavřeni zločinci?

9. MÝTSKÁ ULICE - MÝTSKÁ BRÁNA

Nacházíme se v Mýtské ulici, kde dříve stávala tzv. Mýtská (nebo též Slezská) brána. Její součástí byla vojenská strážnice a byty pro správce věže a zaměstnance radnice, který rozvážel poštu. Brána byla zbořena v r. 1873.

Za vojáky tajně chodily lehké ženštiny. Dochoval se záznam, že při jedné takové návštěvě ženy vyskakovaly z okna, aby se vyhnuly povinné lékařské prohlídce na Kropáčce.

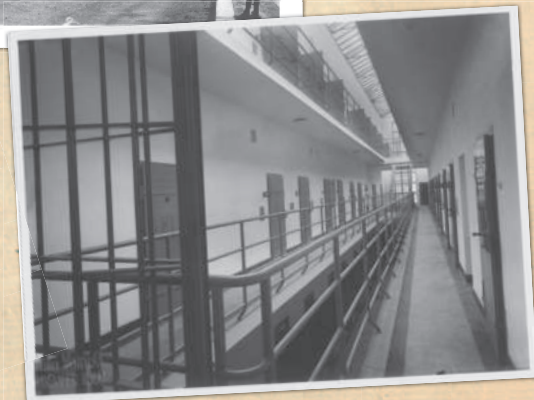
Když po r. 1850 došlo k rozmachu různých hospůdek a putyk, začalo se po Hradci potulovat i mnohem více lehkých ženštin neboli prostitutek. Toto staré řemeslo bylo bohužel spojeno i s jednou nepříjemnou nemocí – syfilidou. Nakažené ženy se pak léčily ve zmiňované Kropáčce. Syfilis se jinak řekne lues nebo se nazývá slovem, které doplňte do křížovky.

10. KRAJSKÝ SOUD

Funkcionalistická budova soudu byla postavena v letech 1933–1935 podle návrhu Ing. architekta Václava Rejchla. Budova kopíruje podobu bývalého vojenského kavalíru č. 35, který zde stával původně. Součástí soudu byla věznice s kapacitou až 150 vězňů, čímž nahradila menší prostory v Dlouhé ulici.

Postranní křídla vstupního schodiště doplňují dvě sochy – vpravo socha muže symbolizující Právo, vlevo socha ženy symbolizující Spravedlnost.

Socha muže drží v ruce papír, který se vyráběl ze zvířecí kůže. Jeho název запиšte do křížovky.

I I. ÚSTAV HLUCHONĚMÝCH

Počátky ústavu se datují do konce 19. století, kdy původně sídlil v domech v Tomkově a v Dlouhé ulici. Současná stavba stojí v místech bývalé vojenské střelnice. Dne 16. října 1834 tady byl popraven důstojnický sluha u 2. praporu myslivců v Jičíně Jan Bechyna za vraždu ze žárlivosti. Nešťastně zamilovaný mladík zastřelil svou vyvolenou Josefku Čilou ranou přímo do srdce.

Jan Bechyna byl po nějaký čas považován za autora národní lidové písně *Horo, horo, vysoká jsi*. Když lidé procházeli kolem věznice, slyšeli ho zpívat upravenou verzi písně končící slokou „*Tuto píseň jsem složil, když jsem do vězení vsazen byl, chodili tam kamarádi, aby noční stráž stáli.*“ Až lehce romantická legenda o vrahovi-skladateli byla tématem vzrušené debaty na stránkách dobového tisku, ale domnělé Bechynovo autorství písně bylo později vyloučeno.

Ústav hluchoněmých nese už od svého založení i jiný název. Jméno odkazuje na sňatek korunního prince Rudolfa s belgickou princeznou Stefanií.

12. NA STŘEZINĚ - KATOVNA

Historické zločiny jsou neodmyslitelně spjaty s postavou kata. Kat byl přímo podřízen městskému rychtáři a odsouzené mučil a popravoval. Za svou práci dostával měsíční mzdu a k tomu ještě peníze za jednotlivé exekuce, které vykonával mimo město. Běžnou praxí bylo, že kata mívala jen větší města, která je ostatním „půjčovala“.

Kat se svou rodinou obýval tzv. katovnu, která zpravidla stála na okraji města, protože na kata se většina lidí dívala skrz prsty. Útržkovité informace ukazují na to, že katovna stávala na předměstí. Jedna někde v místech dnešních Kuklen, druhá pak někde tady Na Střezině. Popraviště se do r. 1788 nacházelo na křižovatce dnešních ulic Mrštíkova a Fučíkova, v místech, kde jsou nyní garáže vedle OC Futurum.

Kati se obvykle kromě výkonu katovského řemesla věnovali i běžnějším činnostem. Z hradeckých katů je známý např. František Hořínek zvaný Birko, který byl zároveň vyhlášeným léčitелеm. Údajně stanovoval diagnózy podle kvality moči.

12.

Provinilcům kat do kůže často vypaloval cejchem znamení hanby. Nejčastěji to byla písmena RB nebo RBO, která v překladu znamenají „Vyhoštěn z Čech“. Víte, jaká latinská slova se skrývají pod touto zkratkou? První slovo zapíšte do křížovky.

13. PILETICKÝ POTOK - HŘBITOV NA POUCHOVĚ

Piletický potok, tekoucí z městské části Rusek, vás povede za dalším zastavením na trase. Než se na ni vydáte, uvidíte železniční přejezd. Za ním, asi kilometr cesty po ulici Pouchovská, se nachází pouchovský hřbitov z r. 1778. Skládá se z vojenského, židovského a civilního hřbitova. Právě na posledně zmíněném, v sekci pro sebevrahy, byli pohřbeni vrazi Karel Zdobinský a Jan Jaroš, které už znáte z předchozích míst naší trasy.

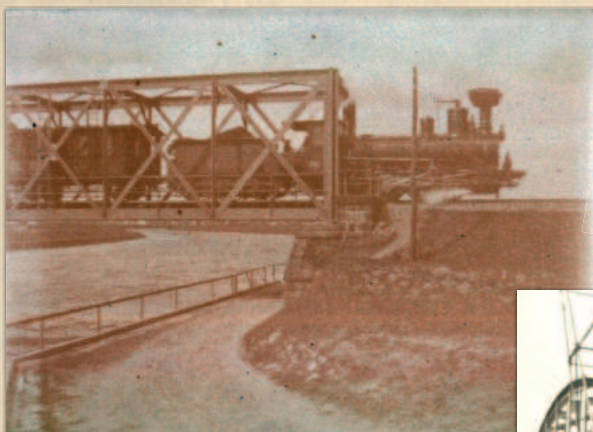
Hrob Jana Jaroše už neexistuje, ale můžete se podívat do míst, kde býval. Na hřbitově, u hřbitovní zdi sousedící s vedlejším židovským hřbitovem. Řada XXVIII, č. 16. Číslo řady запиšte do křížovky.

14. ŽELEZNIČNÍ MOST NEBOLI ŽELEZŇÁK

Původní železniční most přes Labe byl svědkem nikdy nevyřešeného zločinu. V sobotu 13. dubna 1878 večer tři mladíci našli tělo neznámého mladého muže, který byl svlečený, svázaný a pobodaný. Ležel v jámě naplněné vodou u polní cesty mezi mostem a cestou do Věkoš. Přes usilovné pátrání nebyla zjištěna ani totožnost mrtvého, ani nebyl dopaden pachatel. Podobiznu mladíka dokonce vyvěsili na vrata krajského soudu, ale nikdo ho nepoznal. Zřejmě od té doby se okolí mostu říká U Zabitého.

Součástí mostu je také lávka pro pěší, která spojuje jedno hradecké předměstí s místní částí Věkoše. O které předměstí se jedná?

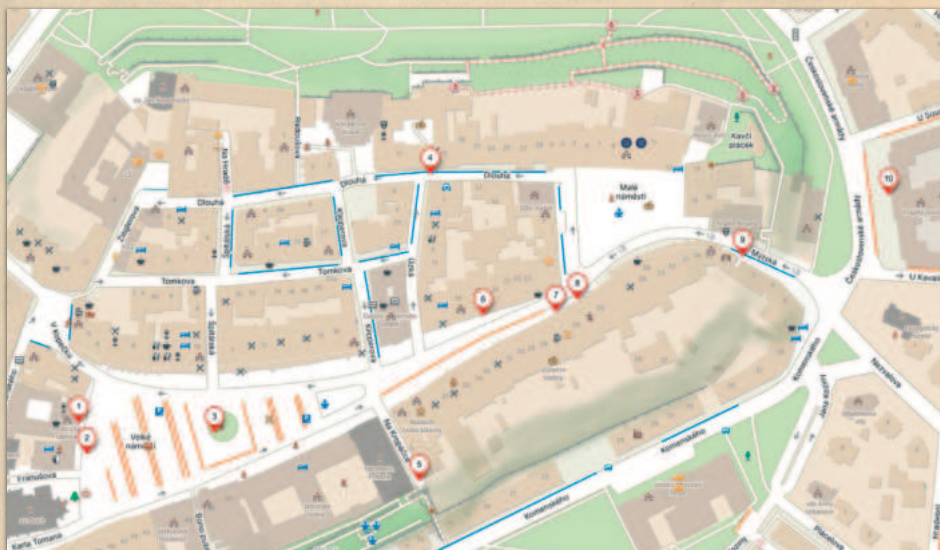
Tady u Železničního mostu naše hra končí. Děkujeme vám za účast a doufáme, že jste se dozvěděli nové zajímavosti z hradecké historie a že cesta po stopách hradeckých zločinů byla zároveň i příjemnou procházkou.

MAPA - CELKOVÝ POHLED

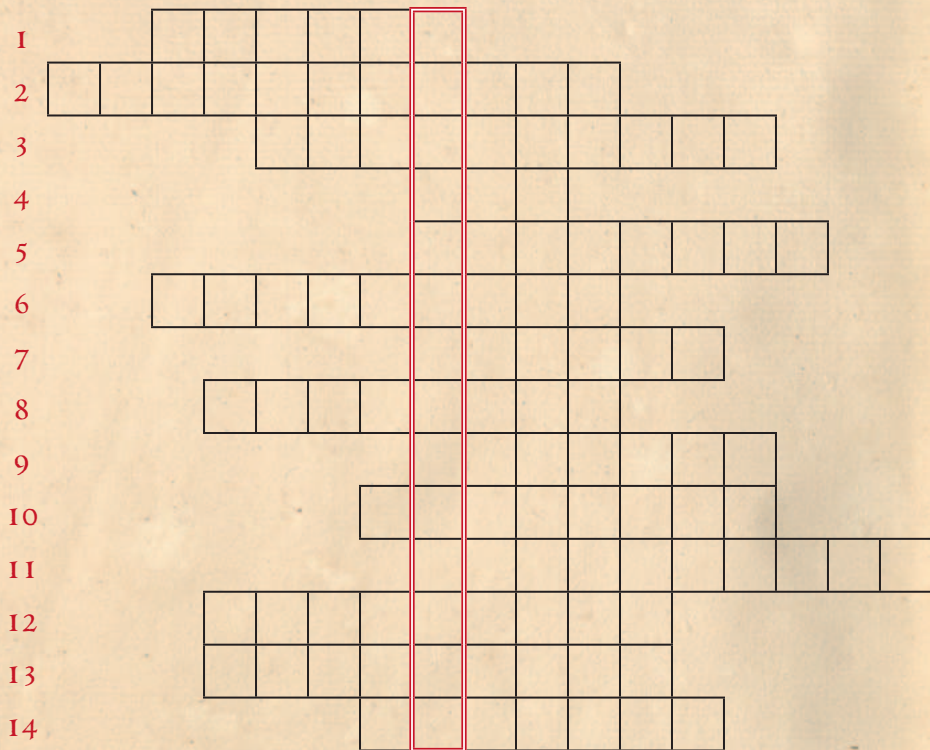
MAPA - DETAILY

Trasa hry – <https://mapy.cz/s/mopakakure>

KŘÍŽOVKA

TAJENKA:

TYPY NA ČTENÍ Z HISTORIE NEJEN HRADECKÝCH ZLOČINŮ

Romány:

HANIBAL, Jiří. *Kat lidumil*. 1. vyd. Praha: Knižní klub Euromedia Group, 2014. 223 s. ISBN 978-80-242-4476-1. Signatura 255 009

SVÁTEK, Josef. *Paměti katovské rodiny Mydlářů v Praze. [Díl] 1, Z magistra medicíny pacholkem katovským*. Vyd. v této podobě 1. Praha: Nakladatelství XYZ, 2005. 254 s. ISBN 80-86864-22-7. Signatura 228 535

ŠINDELÁŘ, Vladimír a Milan PIPERGER. *Paměti pražského kata: podle vyprávění Milana Pipergera a knihy J. L. Devescriho: [staročeský pitaval]*. 1. vyd. Praha: Regia, 2004. 303 s. ISBN 80-86367-39-8. Signatura 224 652

ŠINDELÁŘ, Vladimír. *Syn pražského kata: ze vzpomínek kata Leopolda Wohlschlägera*. Praha: Regia, 2006. 262 s. ISBN 80-86367-60-6. Signatura 232 258

ŠINDELÁŘ, Vladimír. *Cesta na popraviště*. 1. vyd. Praha: Baronet, 1997. 291 s. Toulky; sv. 1. ISBN 80-7214-045-0. Signatura 206 157

Literatura faktu:

DOUBEK, Zdeněk a Milan LAJDAR. *Kouzlo objevů: čtení o starém Hradci*. 1. vyd. Hradec Králové: ML, 2002. 208 s. ISBN 80-901267-2-3. Signatura 217 449

DÜLMEN, Richard van. *Divadlo brůzy: soudní praxe a trestní rituály v raném novověku*. 1. vyd. Praha: Rybka Publishers, 2001. 230 s. ISBN 80-86182-44-4. Signatura 215 475

DVOŘÁKOVÁ, Ilona a Helena REZKOVÁ. *Genius loci starého Hradce Králové*. 1. vyd. Vlkov: Helena Rezková, 2014. 140 s. ISBN 978-80-905700-2-3. Signatura 256 185

FRANCEK, Jindřich. *Já jsem se dopustila-: sexuální delikty ve východních Čechách 16.–18. století*. 1. vyd. Ústí nad Orlicí: OFTIS, 2008. 95 s. ISBN 978-80-7405-014-5. Signatura 237 251

FRANCEK, Jindřich. *Mistři ostrého meče*. Pardubice: Východočeské muzeum, 1995. 60 s. Signatura 203 593

FRANCEK, Jindřich. *Zločin a trest v českých dějinách: nové vydání rozšířené o paměti...* 3. vyd. Praha: Rybka Publishers, 2002. 457 s. ISBN 80-86182-68-1. Signatura 219 292

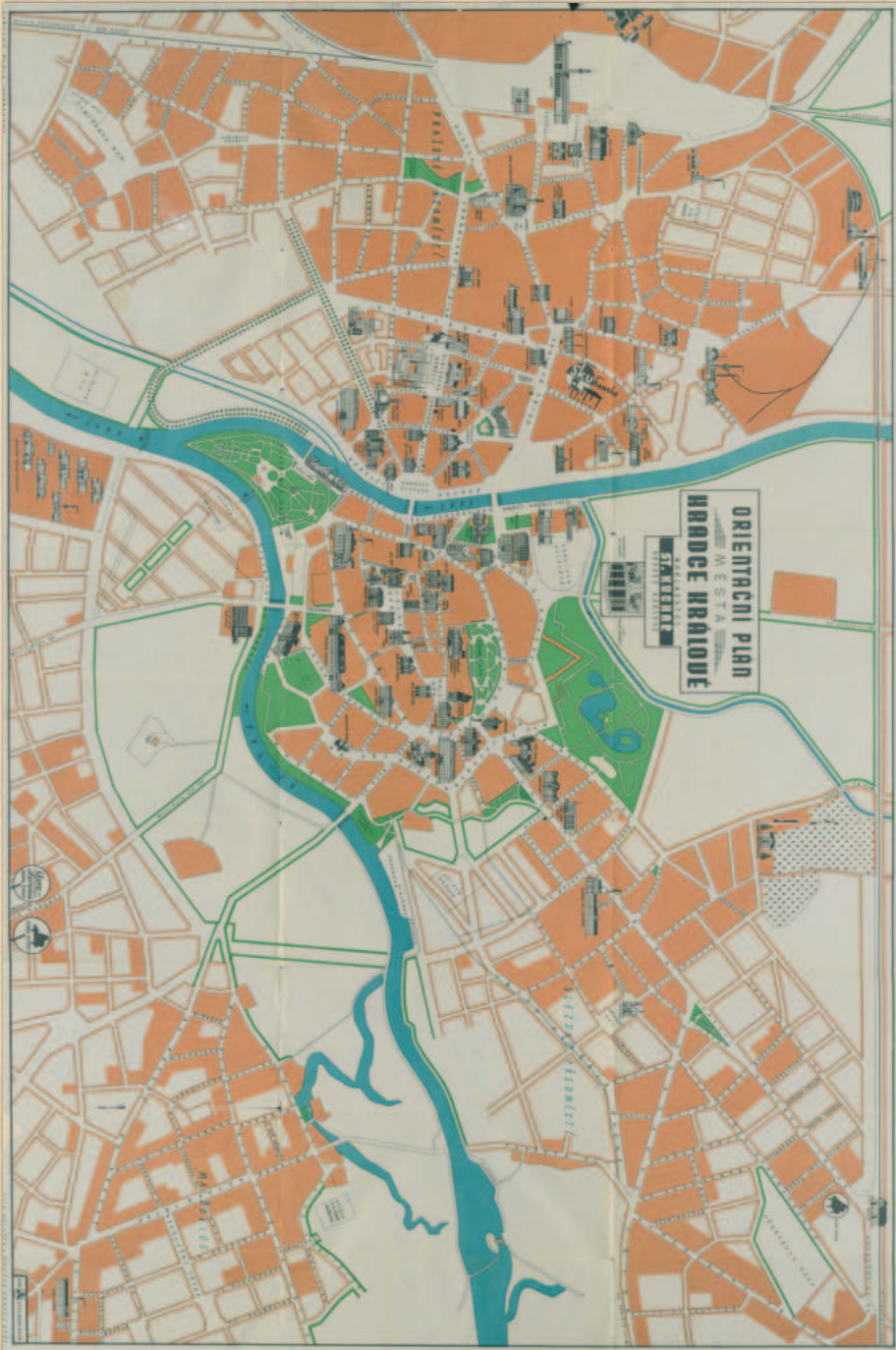
FRANCEK, Jindřich. *Velké dějiny zemí Koruny české, Zločinnost a bezpráví*. 1. vyd. Praha Litomyšl: Paseka, 2011. 737 s. ISBN 978-80-7432-000-2. Signatura 246 429

LIŠKA, Vladimír. *Kati a popravy v českých dějinách: [nejznámější exekuce napříč historií]*. V Praze: Malý princ, 2013. 229 s. ISBN 978-80-87754-27-6. Signatura 255 107

VOJTÍŠKOVÁ, Jana. *K vykonávání hradeckého hrdelního práva zvláště v období 16.–18. století. Královéhradecko*. 11 (2020). Hradec Králové: Muzeum východních Čech, 2020. ISBN 978-80-87686-38-6. ISSN 1214-5211. Signatura 109 326/2010.11/13

VONDRUŠKA, Vlastimil. *Katovny a mučírny*. 1. vyd. Praha: Svoboda-Libertas, 1993. 70 s. ISBN 80-205-0321-8. Signatura 58 838

Uvedené knihy si můžete vypůjčit v Knihovně města Hradce Králové.

Plan Hradce Králové z 30. let 20. století.

